

Nye fortællinger om digitale seksuelle overgreb

Signe Uldbjerg Mortensen:

Rewriting Victimhood: Stories of digital sexual assault

Ph.d.-afhandling ved Aarhus Universitet.

Hovedvejleder Professor Carsten Stage. 214 sider.

Af Michael Nebeling Petersen, Britta Timm Knudsen og Anna Hickey-Moody

Michael Nebeling Petersen, lektor ved Center for Køn, Seksualitet og Forskellighed, Københavns Universitet

Britta Timm Knudsen, professor ved Afdeling for Nordisk Sprog og Litteratur samt Oplevelsesøkonomi, Aarhus Universitet

Anna Hickey-Moody, professor ved School of Media & Communication, RMIT University, Melbourne

Rewriting Victimhood er en innovativ og ambitiøs afhandling, især i udformningen af det deltagende og kreative metodedesign, som er både nytænkende og modigt. Med disse metoder skaber Signe Uldbjerg Mortensen ny kvalitativ viden om, hvordan ofre for digitale seksuelle overgreb *selv* oplevede overgrebene. Afhandlingen tilbyder således et dybdegående indblik i oplevelsen af digitale seksuelle overgreb fra ofrenes perspektiv.

Afhandlingen er artikelbaseret, og den består af en 'kappe', der præsenterer forskningsspørgsmål, state-of-the-art, metode og etiske overvejelser, samt fire artikler, der enten er udgivet eller under udgivelse i anerkendte tidsskrifter. Strukturen for afhandlingen afspejler den såkaldte aktivistiske forskningsagenda: at sætte de kvindelige ofres oplevelser i centrum for vidensproduktionen på alternativt kreative måder. Den første artikel *Writing Victimhood* (kapitel 4 i afhandlingen) er et manifest for en aktivistisk forskningsdagsorden, som ved at skabe en alternativ historie om 'oferskab' (victimhood), støtter ofre for digitale overgreb ved at give dem mulighed for at udtrykke sig.

Artiklen argumenterer for, at en aktivistisk forskningsdagsorden har tre fokuspunkter: en forpligtelse til forskningsklarhed, en forpligtelse til at yde omsorg over for de deltagende sociale aktører og en forpligtelse til social forandring i forhold til de problemstillinger forskningen vedrører (s. 75). Den anden artikel i afhandlingen *Defying Shame* (kapitel 5 i afhandlingen) udfolder skam som en analytisk linse og skammens udtryk på sociale medier ved at analysere fortællinger af tre ofre for digitale seksuelle overgreb. Den tredje artikel *The Rhythms of Shame in Digital Sexual Assault* (kapitel 6 i afhandlingen) diskuterer digitale overgrebs medierede karakteristika, nemlig at de digitale overgreb kan gentages i det uendelige, og at de er delbare. Karakteristika, der ifølge Uldbjerg etableres rytmisk og i konstante gentagelsesmønstre. Ofrets mulighed for at tage kontrollen tilbage udtrykkes ligeledes rytmisk, for eksempel ved brug af strategier, der enten begrænser eller udvider ens egen tilstedeværelse på de sociale medier, eller ved at foretage en affektiv omstilling fra skam til vrede ved at politisere angrebene.

I den sidste og fjerde artikel, *Counter-stories of Digital Sexual Assault* (kapitel 7 i afhandlingen), skifter Uldbjerg empirisk fokus og vender sig mod de danske nyhedsmediers dækning af digitale seksuelle overgreb i perioden 2017-2020. Her finder Uldbjerg udtalte dominerende offerpositioner som for eksempel den uskyldige hvide pige (s. 145), det skyldige og grådige offer (s. 148), det for evigt ødelagte offer (s. 150) og det heroiske offer (s. 151). Foruden at pege på at disse offerpositioner ikke tilgodeser ofrets muligheder for agens, så viser artiklen, hvordan ofrene yder modstand mod disse offerroller f.eks. ved at insistere på seksuel agens. Udpegningen af den hvide, uskyldige (nordiske) pige som dominerende medietrope forbliver dog uudviklet og efterlader spørgsmål om forholdet mellem køn, seksualisering og race i relation til digitale seksuelle overgreb.

Afhandlingen bruger to typer empiri: et datasæt af nyhedsartikler om digitale seksuelle overgreb fra 2017-2020, hvorfra de dominerende offerpositioner udlæses, samt de fem kvinders historier om at få delt intime billeder online uden tilladelse, som er indsamlet/produceret gennem eksperimentale og performative metoder såsom kreative skriveworkshops, interviews, samdesignede skriveopgaver og sms-samtaler.

Ganske overbevisende er metoderne baseret på en metodologisk-etisk ramme, der indrammer hele forskningsprojektet. Denne ramme foldes ud som tre etiske standpunkter. Det første standpunkt artikuleres som en *ethics of care* (s. 55), der opfordrer til og kræver lydhørhed over for andres behov såvel som en udviklet fornemmelse af magtbalancerne i det vidensproducerende forhold mellem forskersubjekt og -objekt. Det andet standpunkt består i en *ethics of listening*, som dækker over et imperativ om at lytte efter nye former for viden, der for eksempel kommer ud af de eksperimentelle skriveworkshops. Det indeholder eksempelvis aktiv lytning, hvor man også lytter efter det som ikke siges, det udtalte. Det sidste standpunkt er en *ethics of change*, der fordrer en aktivistisk forskningsagenda. Det er således vigtigt, at forskningen bestræber sig på at skabe forandring i forhold til de eksisterende og dominerende diskurser om 'offerskab'.

Til trods for det stærke metodiske fokus på kvindernes egne historier og agens, så kan historierne dog på paradoksalt vis forsvinde i afhandlingens form. Det er faktisk ganske lidt, vi hører fra kvinderne selv. Der kunne godt have været mere 'data' i afhandlingen, og læseren kunne få mere at vide om den kreative skrivning og workshopprocesserne. Ligeledes mangler læseren viden og fornemmelse af kvindernes socioøkonomiske baggrund, materielle og sociale verden. Hvad betyder deres socioøkonomiske baggrund, seksualitet, etnicitet, politiske holdninger eller alder? På den måde er afhandlingen til en vis grad fanget mellem sin *ethics of listening* på den ene side og en formel skrivestil, hvor kvindernes egne stemmer ikke levnes meget plads.

Afhandlingen hviler på tre teoretisk informerede analytiske tilgange, hvilke også udgør de tre analytiske kapitler (5-7), nemlig skam, rytme og repræsentation. Mens forfatteren motiverer dette valg empirisk, reflekterer afhandlingen ikke over implikationerne af dette valg i detaljer. Ikke desto mindre understøtter de teoretiske landskaber på den ene side det analytiske fokus på affektive tilgange gennem skam (Sartre, Probyn) og rytme (Lefebvre, Kofoed, Stage), og på den anden side diskursive tilgange til offerrollerens modhistorier (Kelly, Bassett, Kember & O'Riordan, Munt, Hinds og Filesborn).

Afhandlingen giver et solidt bidrag til dansk forskning i digitale seksuelle overgreb i en lokal kontekst, herunder hvordan ofrene oplever disse overgreb på egen krop. Analysen bidrager til både medie- og affektstudier i sine læsninger af, hvordan skam formes og etableres i digitale settings, og hvordan de fem forskellige kvinder bruger både mediemæssige og affektive strategier for at modsætte sig skamfulde positioner. Afhandlingen viser, at der ikke er nogen givet eller 'bedste' måde at håndtere digitale seksuelle overgreb på. Derimod præsenterer materialet mange strategier, hvorved kvinder kan give mening til og håndtere sådanne overgreb.

Afhandlingens vægtigste bidrag til feministisk forskning ligger i det praksisbaserede, delta-gende og kreative metodiske set-up og metodologiens etisk-politiske rammer. Uldbjerg opsummerer

selv sine metodiske valg sådan: *"I suggest that working with performative, practice-based and experimental methodologies is necessary when researching topics that are over-exposed and simultaneously tabooed and when listening for marginalized voices"* (s. 178). Den komplekse sammensætning af skriveworkshops, samtaler og deltagende vidensproduktion udgør et vigtigt og væsentligt bidrag til forskningsmetoder generelt og feministiske metoder i særdeleshed.

Afhandlingen er i sin helhed velskrevet, fokuseret og tilføjer værdifuld viden til det understuderede felt af digitale seksuelle overgreb. Den skitserer interessante analytiske fund vedrørende

tilskuerpositioner, det tætte forhold mellem rytmer, skam og angst på den ene side og digitale medier på den anden. *Rewriting Victimhood* og dens brug af deltagende og kreative metoder i en metodologisk ramme er imponerende. Den uforbeholdne aktivistiske agenda, der fokuserer på den politiske indflydelse af den viden afhandlingen producerer, inkluderer også en genforhandling af den traditionelle distancerede/objektive forsker, til fordel for en mere engageret og inkluderende forsker. Afhandlingen præsenterer således rettidige og innovative måder at forske på inden for humaniora og samfundsvidenskab.